

Si la informació és poder, els arxivers serien els actuals superherois. Ells saben on trobar cadascuna de les respostes a les preguntes ciutadanes que tenim dret a obtenir des de l'entrada en vigor de la nova llei de Transparència. El problema, segons denuncia el president de l'Associació d'Arxivers i Gestors de Documentació de Catalunya, Joan Soler, és que hi ha una voluntat política expressa per no deixar-los créixer. Els propers 28, 29 i 30 de maig se celebra a Lleida el XV Congrés d'Arxivística de Catalunya sobre digitalització. Coneixem què té a dir el sector arxiver de Catalunya.

TEXT: LORENA METAUTE FOTOS: EDGAR ALDANA

JOAN SOLER

[President de l'Associació d'Arxivers - Gestors de Documents de Catalunya]

“Els arxivers estem infravalorats per voluntat política”

Els propers dies 28, 29 i 30 de maig, Lleida acollirà el XV Congrés d'Arxivística de Catalunya, centrat en els nous processos de digitalització i en l'anàlisi de com afecten les noves tecnologies a la figura de l'arxiver. Parlem dies abans amb el president de l'Associació d'Arxivers i Gestors de Documentació de Catalunya, Joan Soler, que prova de trencar tòpics sobre els gestors de documentació. Lluny de la imatge de ser persones que es mouen exclusivament entre documents històrics, el Joan Soler ens descobreix que poden ser una peça clau, l'aliat perfecte en els moviments socials que reclamen transparència i democràcia.

A finals de maig celebren a Lleida el XV

Congrés d'Arxivística centrant-se en la digitalització. Com afecta el nou context tecnològic a la figura de l'arxiver?

L'arxiver o gestor de documentació continua fent la mateixa funció però en formats diferents. Com a gestor de documents aportes eficiència i efectivitat en el que és el tràmit administratiu i la reutilització pràctica de la informació, perquè es pugui consultar. Vivim en un món híbrid. Ja fa temps que estem en una fase molt marcada de transició digital. Tenim molta experiència en gestió de paper, en l'àmbit administratiu i històric, però no som aliens a les transformacions socials i tecnològiques. Això significa que hem de continuar donant res-

posta a grans volums de paper, perquè al final la garantia continua estant en aquests originals que es fan en paper però, a més a més, hem de donar també resposta als documents digitals. En segona instància també hem de garantir tota aquesta rapidesa i efectivitat a la documentació que entra en una fase històrica i s'ha de preservar per sempre.

Com es fa això de guardar per sempre?

Fent prova-error. Estem en fase d'aprenentatge, no solament a la nostra professió sinó en totes les que gestionen dades, informació i documents digitals.

Quins són els mecanismes per guardar la documentació digital?

Està clar que al mercat es poden trobar solucions econòmiques com els discos durs, abans discos òptics o disquets, si anem més enrere. Però eren i són solucions parcials. Per a grans volums de documents cal una política molt ben definida que va des de la determinació d'una estratègia fins a l'adquisició de *hardware* que doni resposta a grans volums de documentació avaluada per a la conservació permanent. Hi ha dos maneres de plantejar-se el problema: la solució que es dona en la majoria d'organitzacions, que és l'estratègia de *backup*, és fer periòdicament còpies de tot el que disposem. Això no és sostenible, perquè utilitzes molta memòria per guardar coses que potser

no et calen. El que oferim els arxivistes és fer una selecció prèvia del que tenim, gestionar-ho bé i conservar el que és significatiu, és a dir, que pot aportar en el futur molt coneixement sobre la societat que vivim ara.

Tenir un arxiver és un estalvi econòmic?

És així. Es diu que la memòria digital és barata perquè la gent pensa a anar a una gran superfície i comprar un disc dur. Però la memòria en servidors és molt cara, les administracions, en general, no vetllen per fer-ne un bon ús, ho guarden tot i això és una bogeria. El que ofereix l'arxiver és determinar el que és gra i el que és la palla. És un valor que costa molt d'explicar. Els polítics no li donen importància i deixen en mans dels informàtics la gestió dels arxius, dels documents digitals.

Creu que la figura de l'arxiver o gestor d'informació està infravalorada?

Per descomptat. És molt habitual que se l'ubiqui en l'àmbit d'arxiu més històric i cultural. De col·laboració en la creació d'identitat col·lectiva i patrimoni. És la imatge que els va bé als polítics. Així els és còmode.

Què insinua?

Els arxivistes tenen un total accés a la informació que hi ha en una organització. Si no tenen l'accés directe, saben com accedir-hi. La perspectiva historicista, la del vessant de l'arxiver com a proporcionador d'informació per a estudis històrics, és recent, de fa uns 150 anys. Fins la Revolució Francesa, els arxivistes eren gent administrativa que estaven al costat directament de la presa de decisions perquè tenien accés a tota la documentació, no es limitaven a justificar i legitimar el poder. Nosaltres reclamem mantenir aquesta part històrica, però volem fer un pas endavant o enrere, segons es miri (a l'època anterior al naixement de l'estat lliberal). La idea és que "també donem servei a historiadors" no que solament servim a la història. El nostre objectiu és donar servei al ciutadà, que no solament vol ser culte sinó informat. Això ens porta a una nova alfabetització del ciutadà. És a dir, explicar-los que poden demanar informació.

Ho té fàcil, el ciutadà, per aconseguir aquesta informació?

Amb la llei de Transparència podem saber coses. El problema és que el ciutadà no està

acostumat a fer preguntes. En aquest sentit els arxivistes els podem ajudar a fer les preguntes adequades. El ciutadà no és conscient de tot el que pot arribar a saber.

De tot el que podríem saber si preguntéssim, quin percentatge coneixem?

Un 15% de la informació que pots arribar a tenir.

Què podríem demanar que ens seria útil?

Per posar un exemple. Pots demanar al registre del teu ajuntament o al portal de transparència, el pressupost del teu ajuntament per partides. Saber quants diners destinen a propaganda i protocol, però...

Sempre hi ha un però...

No et deixaran veure les factures i saber exactament a què ho destinen.

Per què?

Perquè creuen que això no cal saber-ho.

Anem a l'ajuntament (o qualsevol altre organisme públic subjecte a la llei de Transparència) i fem la petició. I si ens la deneguen?

Lavors, sempre podries adreçar-te a la comissió de garanties que s'està constituint i que faria

que l'ajuntament o l'entitat que fos justificués la negativa...

Ja em disculparà, però veig massa burocràcia com per dir que és tot transparent.

Sí, hi ha molta burocràcia. Per això sol·licitem una transparència a fons, accés a l'origen de la informació. Això té a veure amb una altra reclamació històrica que és deixar de dependre dels departaments de Cultura.

Volen la independència?

Volem ser transversals com ho són els serveis jurídics o els de personal. Però hi ha un acompanyament polític escàs, per això el que pretenem és explicar-nos a la ciutadania, que sàpiguin quines són les nostres funcions. No som els funcionaris callats d'una organització pública. Estem molt cansats d'haver-nos de justificar permanentment en aquesta matèria. Estem totalment desaprovechats, ho hem explicat per activa i passiva i si els polítics no ens fan cap cas és que hi ha una voluntat política expressa de no fer-nos créixer.

Estan disposats a prendre mesures extremes? Què passaria si els arxivers fessin vaga?

En general no saben on tenen les coses. A vegades en broma hem proposat fer vaga de caixes caigudes en arxius de gestió. Si pares les transferències... és una manera de bloquejar una administració.

Ho han fet?

Sí.

Els ha servit d'alguna cosa?

Sí. Seria fàcil organitzar-nos tots. Si la voluntat política continua insistint a no posar-se en la nostra feina arribarà la vaga general de caixes caigudes.

Seria parar un país?

El podríem parar.

Parlant de país... Han notat més consultes arran del moviment independentista a Catalunya?

Fa dos anys ja vam dedicar un congrés a la relació entre identitat i estat. Vam parlar sobre com transformariem els arxius en cas que Catalunya fos un estat. Pel que fa a la reivindicació sobiranista... Sí, hi ha hagut un *boom* de treball d'investigador i recerca lligat al Tricentenari, per mirar d'analitzar-ho científicament. El cadastre de Patiño (imposició borbònica que va des del 1713-1845 que considera Catalunya un territori vençut) i ho és la demostració de la imposició d'un estat absolutista i la liquidació d'un sistema de lleis. És un exercici de conquesta i és indiscutible.

Els arxius de Catalunya estan preparats, doncs, per a la independència?

Tenim estructura d'estat com cal, bastant sòlida i coordinada. L'àmbit en el que no ho tenim resolt és en el prou conegut de l'arxiu de la Corona d'Aragó. Seria un objecte de disputa per aquest arxiu. A nivell comarcal, tenim una bona

“Estem cansats d'haver-nos de justificar sempre. Ens agradaria, almenys, que el ciutadà ens veiés com una eina”

JOAN SOLER

xarxa arxivística, a nivell provincial caldria més implicació, sobretot a Lleida.

Què cal a Lleida?

Falta acompanyament polític i posicionament clar per resoldre el problema d'espai que tenen els dipòsits. Una capital de província amb més de 100.000 habitants hauria de disposar d'uns dipòsits com cal però els que té són insuficients, alguns no tenen les condicions òptimes d'humitat i conservació. Això és per la poca implicació de les administracions relacionades amb el tema, malgrat que els arxius comarcals han donat servei fort a nivell d'arxiu històric.

Si haguéssim de concloure quina és la nova funció de l'arxiver, descriuria un arxiver còmplice dels moviments socials que demanen un canvi basat en el coneixement del que està passant?

Forma part de l'alfabetització ciutadana en el món arxivístic, sí. No incomoda l'arxiver que fa la funció cultural, fins i tot és graciós conèixer coses del passat, hi ha distància com perquè no hi hagi polèmica. Això queda bé, però que els arxivers siguin crítics amb el que passa ara... això ja no agrada tant als polítics. Per posar un

exemple. Quan en el cas 4F el síndic de greuges i el consistori de Barcelona acaben acceptant que hi ha hagut irregularitats i una d'aquestes ha estat la pèrdua no controlada del registre de detinguts en les dates concretes, demostra que hi ha alguna cosa que s'ha escapat. La raó arxivística pot explicar per què s'ha perdut el registre i desvetllar si s'ha eliminat de manera irregular. La resposta és que sí.

Quan la comissió Pujol demana informació a Governació a finals de l'any passat. I després de dos mesos i mig responen que no es pot accedir a alguna documentació per un procés de digitalització i que s'hauria de contractar gent, tot invertint 300.000 euros... s'està faltant a la veritat. Que no estigui digitalitzat no vol dir que no estigui guardat. Hi ha uns arxius centrals que permeten retrobar aquesta informació i hi ha professionals que poden assessorar la comissió Pujol sense passar per intermediaris...

I doncs, per què no es fa?

No hi ha una tradició i hi ha desconeixement passiu del treball tècnic que fem perquè ja va bé, en el fons, no donar tota la informació. Amb la nova llei de Transparència fem un pas endavant. El 9 de novembre hi havia cues per votar, però el 13 de desembre, que és quan va entrar en vigor la llei, no hi havia cues als ajuntaments perquè no se sabia quina informació demanar. Tot i que són dos drets del ciutadà. Socialment no hi ha la mateixa experiència. De fet, un quan va a demanar informació va amb perjudici que ens diran que no.

Ha donat una entrevista guerrera... És estratègia perquè escoltin les reclamacions?

Estem molt cansats de justificar-nos.

